

ZESTAW ZADAŃ I

Morfologia, składnia, semantyka

1. PA EN MA

* **bardzo łatwe**

Poniżej znajdują się wyrazy z języka afrykanerskiego w liczbie pojedynczej oraz mnogiej wraz z ich polskimi tłumaczeniami. Uzupełnij puste miejsca.

Język afrykanerski to język, który powstał z połączenia języka XVII-wiecznych kolonistów holenderskich oraz lokalnych języków południowoafrykańskich (ludów Khoikhoi). Dzisiaj mówi nim ponad 6 mln mieszkańców Republiki Południowej Afryki i część ludności Namibii, Botswany i Zambii.

<i>afrykanerski</i>	<i>polski</i>	<i>afrykanerski</i>	<i>polski</i>
hut	chata	hutte	chaty
tas	1)	tasse	walizki
2)	dach	dakke	dachy
muur	mur	mure	3)
toon	palec	4)	palce
5)	niedźwiedź	bere	niedźwiedzie
pa	tata	pa's	6)
ma	mama	ma's	mamy

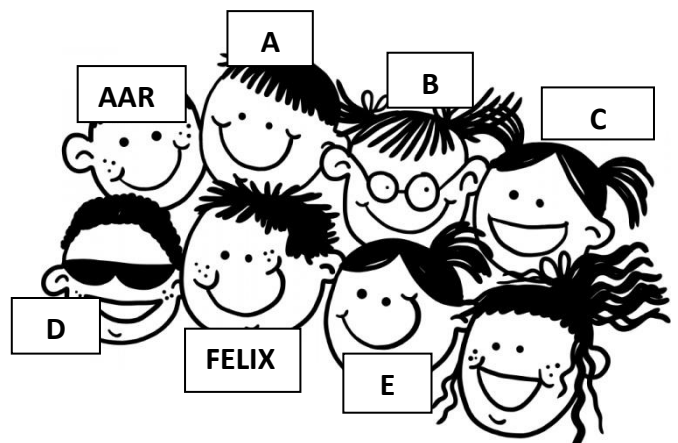
2. HOLENDERSKIE DZIECI

** **łatwe**

Oto rysunek przedstawiający uczniów klasy 5B z holenderskiej szkoły w Amsterdamie. Korzystając z opisu pod obrazkiem, uzupełnij puste ramki i wpisz odpowiednie imiona dzieci.

Język holenderski bywa nazywany też językiem niderlandzkim lub flamandzkim. Jest z spokrewniony m.in. z niemieckim i angielskim. Językiem holenderskim mówią nie tylko mieszkańcy Holandii, lecz również Belgii

Aart is achter Frederik.
Liese is tussen Fabian en Anna.
Hilda is voor Anna.
Felix is voor Fabian.
Fabian is naast de Aart.
Else is naast de Hilda.
Felix is tussen Frederik en Else.

3. ALBAŃSKIE KSIĄŻKI I POWIEŚCI

*** umiarkowanie trudne

Albański to język z rodziny indoeuropejskiej, choć prawdopodobnie niespokrewniony bliżej z żadnym żywym językiem; używany przez ok. 7 mln Albańczyków, głównie w Albanii i Kosowie; mimo jego liczącej ok. 2000 lat historii znane zapisy (w kilku alfabetych, m.in. greckim, arabskim i cyrylicy) mają najwyżej ok. pięciu wieków.

Poniżej podano 10 zdań oraz (w przypadkowej kolejności) ich tłumaczenia na albański.

A. Przeczytał mi książki.	1. Ta lexuat librin.
B. Przeczytaliśmy ci książkę.	2. Na i lexova romanet.
C. Przeczytałem nam powieści.	3. Ia shkrove librat.
D. Przeczytali nam powieść.	4. Ua gatove darka.
E. Napisałeś mu książki.	5. M'i lexoi librat.
F. Napisali mi książkę.	6. Ia gatoi darken.
G. Napisaliśmy im powieści.	7. Ma shkruan librin.
H. Ugotował jej obiad.	8. Na e lexuan roman.
I. Ugotowali mu obiad.	9. Ia shkruat romanet.
J. Ugotowałeś im obiady.	10. Ua gatuan darken.

Dopasuj tłumaczenia:

A..... B..... C..... D..... E..... F..... G..... H..... I..... J.....

4. KOKOSY Z OCEANII

**** trudne

Witu to język oceaniczny (austronezyjska rodzina językowa) używany w Papui-Nowej Gwinei, między innymi na wyspach Witu i Mudua. Mówi nim około 8000 osób.

Poniżej podano wyrażenia w języku witu oraz ich tłumaczenia na język polski.

tamadia – ich ojciec	kaa ruma – twój dom
liukigu – moje łzy	ngepegu – moja wątroba
hagu beti – mój banan	kana malala – jej/jego wioska
kagu kedo – mój kamień	kadia vaga – ich kanu
topomiu – wasza krew	limagu – moja ręka
haa hinihini – twoje mięso	kamiu siot – wasza koszula
hana paido – jej/jego kokos	tamaa – twój ojciec
kokos kabee – twoja noga	hamiu kano – wasze taro
rauna – jej/jego (= jakiejś rośliny)	tuu – twoje dziecko
liście memekidia – ich moc	harana – jej/jego (= jakiejś rośliny) nasiona

Taro to kadalne bulwiaste kłącza, z których można wytwarzać mąkę

1. Wiedząc, że pień to vuvu, głowa – baka, głos – ngingi, nóż – naip, a słodki ziemniak – patete, przetłumacz na witu:
 - a) jej/jego (= jakiegoś drzewa) pień,
 - b) twoja głowa,
 - c) mój głos,
 - d) wasz nóż,
 - e) ich słodki ziemniak.
2. Boro to 'świnia'. Co znaczą wyrażenia hagu boro i kagu boro?
3. Lalavi to 'pióra (z ogona)'. Co oznaczają wyrażenia lalavina i kana lalavi?

Rozwiązania

1. PA EN MA

- 1: walizka
- 2: dak
- 3: mury
- 4: tone
- 5: beer
- 6: tatowie

Jeśli podane afrykanerskie słowa to formy tego samego wyrazu, z których jedna jest w liczbie pojedynczej, a druga w mnogiej, to: a) w miejscu oznaczonym numerem 1 powinna być forma liczby pojedynczej polskiego słowa *walizki*, a więc *walizka*, b) w miejscu oznaczonym numerem 2 powinna być forma liczby mnogiej polskiego słowa *mur*, a więc *mury*, c) w miejscu oznaczonym numerem 6 powinna być forma liczby mnogiej polskiego słowa *tata*, a więc *tatowie*. Uwaga, wcale nie jest łatwo podać tę ostatnią formę!

Jeszcze trudniejszym zadaniem jest odgadnięcie brakujących słów języka afrykanerskiego. Z danych zadania wynika, że formy liczby mnogiej są tworzone różnie w zależności od budowy formy pojedynczej. Jeśli słowo w liczbie pojedynczej ma budowę taką jak *hut* czy *tas* (spółgłoska – samogłoska – spółgłoska), jego odpowiednik w liczbie mnogiej tworzy się przez podwojenie ostatniej spółgłoski i dodanie samogłoski -e. Jeśli słowo w liczbie pojedynczej ma budowę taką jak *muur* czy *toon* (spółgłoska - samogłoska – taka sama samogłoska – spółgłoska), formę liczby mnogiej tworzy się przez usunięcie jednej samogłoski i dodanie na końcu -e. Jeśli słowo w liczbie pojedynczej ma budowę taką jak *pa* czy *ma* (spółgłoska – samogłoska a), formę liczby mnogiej tworzy się przez dodanie 's. Brakujące formy będą zatem miały następujące postaci: 2) *dak*, 4) *tone*, 5) *beer*.

2. HOLENDERSKIE DZIECI

- A to FABIAN.
B to LIESE.
C to ANNA.
D to FREDERIK.
E to ELSE.

Każde z podanych holenderskich zdań zawiera słowo *is* oraz jedno z czterech wyrażień: *achter*, *tussen*, *voor*, *naast de*. Jeśli zdania opisują rysunek, *is* powinno znaczyć 'jest', 'znajduje się', 'stoi' lub 'siedzi', a pozostałe wyrażenia powinny określać, gdzie znajdują się poszczególne osoby w stosunku do innych dzieci. Z rysunku wynika, że znaczenia tych wyrażień to 'przed' lub 'pod', 'za' lub 'nad', 'obok' oraz 'pomiędzy'.

W niektórych zdaniach pojawiają się dwa imiona, a w niektórych trzy. W tych, w których są trzy imiona, występuje słowo *tussen*. *Tussen* powinno zatem znaczyć 'pomiędzy', a wyrażenie *tussen X en Y* 'pomiędzy X a Y'.

W jednym z dwóch zdań, w których występuje *tussen*, pojawia się imię chłopca, który zosał podpisany na rysunku, Feliksa. Ze zdania wynika, że Felix znajduje się między osobami o imieniu Frederik i Else. Według obrazka jedna z tych osób jest dziewczynką, a druga chłopcem. Możemy założyć, że Frederik to chłopiec. A więc D to Frederik, a E to Else.

Żeby potwierdzić tę hipotezę, należy poszukać zdań, w których pojawiają się imiona dzieci podpisanych na rysunku. Ze zdania *Aart is achter Frederik* wynika, że osoby o tych imionach muszą być blisko siebie. Potwierdza się w ten sposób wstępna hipoteza, że D to Frederik. Dodatkowo uzyskujemy informację, że *achter* znaczy 'za' lub 'nad'.

Kolejnym zdaniem, w którym pojawiają się imiona rozpoznanych osób, jest *Felix is voor Fabian*. Jeśli założymy, że Fabian jest chłopcem, *voor* musi znaczyć 'przed' lub 'pod', a Fabian musi być imieniem dziecka oznaczonego literą A.

Ze zdania *Fabian is naast de Aart* wynika, że *naast de* znaczy 'obok'. Zatem *Else is naast de Hilda* będzie wynikało, że Hilda to dziewczynka znajdująca się na rysunku obok Else, która nie została oznaczona żadną literą. Jeśli *Hilda is voor Anna*, to Anna jest dziewczynką oznaczoną literą C, a pod B musi kryć się Liese. Zdanie *Liese is tussen Fabian en Anna* potwierdza, że tak rzeczywiście jest.

Lingwistyka rekreacyjna

Rozwiązując zadanie, można też skojarzyć występujące w holenderskich zdaniach określenia miejsca ze znanymi wyrażeniami z innych języków germańskich, na przykład z języka angielskiego: *achter* z *after*, *voor* z *fore-* (występującym w słowach *forehead* czy *forehand*), a *naast de* z *next to*.

3. ALBAŃSKIE KSIĄZKI I POWIEŚCI

A5, B1, C2, D8, E3, F7, G9, H6, I10, J4

Rozwiązanie zadania można rozpocząć od analizy budowy polskich zdań. Na pierwszej pozycji występuje czasownik w czasie przeszłym. Czasowniki występujące w zdaniach mają następujące formy:

	ja	ty	on	my	wy	oni
przeczytać	przeczytałem	x	przeczytał	przeczytaliśmy	x	przeczytali
napisać	x	napisałeś	x	napisaliśmy	x	napisali
ugotować	x	ugotowałeś	ugotował	x	x	ugotowali

Na drugiej pozycji znajduje się zaimek odpowiadający na pytanie *komu? czemu?*:

mi	ci	mu	jej	nam	wam	im
2 razy	1 raz	2 razy	1 raz	2 razy	x	2 razy

Trzecią pozycję wypełnia rzeczownik odpowiadający na pytanie *kogo? co?*. Rzeczownik może mieć formę liczby pojedynczej lub mnogiej.

książkę	książki	powieść	powieści	obiad	obiady
2 razy	2 razy	1 raz	2 razy	2 razy	1 raz

Albańskie zdania mają następującą budowę.

Pierwsza pozycja:

ta	na i	na e	ia	ua	m'i	ma
1 raz	1 raz	1 raz	3 razy	2 razy	1 raz	1 raz

Druga pozycja:

	-uat	-ova	-ove	-oi	-uan
lex-	lexuat	lexova	x	lexoi	lexuan
shkr-	shkruat	x	shkrove	x	shkruan
gat-	x	x	gatove	gatoi	gatuan

Trzecia pozycja:

librin	librat	darken	darka	roman	romanet
2 razy	2 razy	2 razy	1 raz	1 raz	2 razy

Z porównania informacji o budowie zdań polskich i albańskich wynika, że: a) w albańskich wyrażeniach pierwszą pozycję zajmują odpowiedniki naszych zaimków, drugą czasowników, a trzecią rzeczowników; b) *-uan* ma taką samą funkcję jak polska końcówka 3. os. l.mn.; c) *-ove* ma taką samą funkcję jak polska końcówka 2. os. l.poj.; d) polskie zaimki *mu* i *jej* mają jeden albański odpowiednik i jest nim wyraz *ia*; e) *lex-* oznacza 'przeczytać', *shkr-* 'napisać', a *gat-* 'ugotować'; *librin* i *librat* to formy wyrazu o znaczeniu 'książka'. Te ustalenia pozwalają przyporządkować pierwsze zdania. *Ia shkrove librat* to 'Napisałeś mi książki', a *Ua gatove darka* to 'Ugotowałeś im obiady'. *Ma shkruan librin* to 'Napisali mi książkę', *Na e lexuan roman* to 'Przeczytali nam powieść', a *Ua gatuan darken* to 'Ugotowali mu obiad'. Te przyporządkowania pozwalają zidentyfikować albańskie odpowiedniki pozostałych polskich zaimków, rzeczowników oraz końcówek osobowych czasowników.

Lingwistyka rekreacyjna

4. KOKOSY Z OCEANII

1. a) vuvuna, b) bakaa, c) ngingigu, d) kamii naip, e) hadia
2. kagu boro = 'moja świnia' jako zwierzę, którego jestem właścicielem; hagu boro = 'moja świnia' jako
3. lalavina to 'jej/jego (= jakiegoś ptaka) pióra z [jego] ogona', kana lalavi to 'jej/jego (jakiegoś posiadacza) pióra (z ogona jakiegoś ptaka)'

Podanym wyrażeniom w języku witu odpowiadają polskie wyrażenia z zaimkami dzierżawczymi. Jeśli pogrupujemy te wyrażenia według zaimków, zauważymy, że w każdej grupie w wyrażeniach witu powtarzają się pewne cząstki.

<p>mój, moja, moje, moi -gu</p> <p>liukigu - moje łzy ngepegu - moja wątroba limagu - moja ręka hagu beti - mój banan kagu kedo - mój kamień</p>	<p>nasz, nasza, nasze, nasi -gu</p> <p>x</p>
<p>twój, twoja, twoje, twoi -V podwojenie ostatniej samogłoski</p> <p>kabee - twoja noga tamaa - twój ojciec tuu - twoje dziecko haa hinihini - twoje mięso kaa ruma - twój dom</p>	<p>wasz, wasza, wasze, wasi -miu</p> <p>topomiu - wasza krew kamiu siot - wasza koszula hamiu kano - wasze taro</p>
<p>jej/jego -na</p> <p>rauna - jego/jej liście harana - jego/jej nasiona kana malala - jego/jej wioska hana paido - jego/jej kokos</p>	<p>ich -dia</p> <p>tamadia - ich ojciec memekidia - ich mocz kadia vaga - ich kanu</p>

Cząstki *-gu*, *-V*, *-na*, *-miu* i *-dia* albo są dołączane do jednego wyrazu w wyrażeniu, albo do *ka-* lub *ha-*. Mamy zatem trzy różne metody tworzenia wyrazów dzierżawczych w witu. Co łączy polskie odpowiedniki wyrazów należących do każdej z tych grup? Metoda z użyciem *ha-* jest stosowana w wyrażeniach, w których pojawiają się rzeczowniki oznaczające jedzenie. Metoda z użyciem *ka-* jest stosowana w wyrażeniach, w których pojawiają się nazwy przedmiotów lub miejsc, a więc czegoś, czego możemy się pozbyć lub co możemy opuścić. Trzecia metoda jest stosowana przy wyrażeniach, w których pojawiają się rzeczowniki oznaczające części ciała, części całości. Rzeczowniki z tej ostatniej grupy łączy to, że nie możemy decydować o posiadaniu tego, co nazywają.